

महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, वांद्रे (पूर्व), मुंबई ४०० ०५१.

१	व्यवसाय अभ्यासक्रमाचे नांव	सी. सी. इन कागदकाम, पुड्डाकाम व पुस्तकबांधणी प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम (४०९१०२)												
२	तुकडी निहाय विद्यार्थी संख्या	२५ विद्यार्थी												
३	अभ्यासक्रमाचा कालावधी	६ महिने												
४	आठवड्यातील कामाचे दिवस	६ दिवस												
५	प्रकार	अर्धवेळ												
६	दिवसातील कामाचे तास	४ तास												
७	अभ्यासक्रमासाठी आवश्यक जागा	प्रॅक्टिकल लॅब = २०० चौरस फूट वर्गखोलीकरीता = २०० चौरस फूट एकूण = ४०० चौरस फूट												
८	प्रवेश अर्हता	७ वी पास												
९	प्रस्तावना व उद्दिष्ट	उत्पादन कार्य याची उपयुक्तता समजावून घेणे. विविध प्रकारची शास्त्रीय तत्वे समजावून घेणे. संबंधीत व्यवसायी माहिती देऊन रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे.												
१०	रोजगार संधी	स्वतःचा व्यवसाय												
११	शिक्षकांची शैक्षणिक अर्हता	हस्तकला व कार्यानुभव शिक्षक प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम उत्तीर्ण.												
१२	शिक्षण पध्दती	<div>Training System Per Week</div> <table><tr><td>सैध्दांतिक</td><td>प्रात्यक्षिक</td><td>एकूण</td></tr><tr><td>६ तास</td><td>१८ तास</td><td>२४ तास</td></tr></table>							सैध्दांतिक	प्रात्यक्षिक	एकूण	६ तास	१८ तास	२४ तास
सैध्दांतिक	प्रात्यक्षिक	एकूण												
६ तास	१८ तास	२४ तास												
१३	परीक्षा पध्दती	Sr. No.	Paper Code	Name of Subject	TH/PR	Hours	Max. Marks	Min. Marks						
		1	40910211	कागदकाम, पुड्डाकाम व पुस्तकबांधणी	TH-I	3 hrs	100	35						
		2	40910221	कागदकाम वस्तु निर्मिती	PR-I	6 hrs	200	100						
		3	40910222	टाकाऊ वस्तु निर्मिती कलाकृती	PR-II	3 hrs	100	50						
				Total Marks			400	185						

Theory - I - कागदकाम, पुष्पाकाम व पुस्तकबांधणी

लेखी

- १ कागदकाम, पुष्पाकाम व पुस्तक बांधणी यांच्या प्रात्यक्षिकांसाठी लागणाऱ्या हत्यारांची व इतर उपकरणांची सर्वसामान्य माहिती देणे.
- २ निरनिराळे कागद पुढे, बांधणी कापड व इतर साहित्यांची माहिती, आकार,उपयोग.
- ३ वस्तू बनविताना चिकटविण्यासाठी लागणारे पदार्थ बनविण्याची कृती समजावून देणे (उदा ' पेस्ट, सरस, डिक, आरारोट वगैरे तसेच मारबल पेपर बनवून घेणे)
- ४ कृती चित्रे इतर चित्रे वगैरे ड्राईंगचा सराव करून घेणे व नंतर पुढ्यावर ड्राईंग काढून प्रात्यक्षिक करून घेणे.
- ५ साहित्याची , हत्यारांची योग्य निगा राखावी याबद्दल माहिती देणे.
- ६ पॅकिंग, स्टोअरिंग व वस्तूंची किंमत काढणे याबद्दल माहिती देणे.

घटक : १ : हस्तकला

अ)	हस्तकलेचा इतिहास,स्वरूप महत्व व उद्दिष्ट
ब)	कागदाचा इतिहास, कागदाचे प्रकार व निर्मिती.
क)	पुष्पा तयार करण्याची पद्धत,त्याचे प्रकार व उपयोग.
ड)	कार्डबोर्ड च्या वस्तु तयार करतांना घ्यावयाची काळजी.
इ)	साच्यापासून विविध प्रकारच्या वस्तु तयार करणे
ई)	कार्यानुभवाचे विविध उपक्रम - दैनंदिन उपक्रम, नैमित्तिक उपक्रम, प्रसंगोपात उपक्रम, उत्पादक उपक्रम इत्यादीविविध माहिती

घटक : २ : पुस्तक बांधणी

अ)	चिकटविण्यासाठी लागणारे पदार्थ व त्याही माहिती.
ब)	पुस्तक बांधणीचा इतिहास,पुस्तक शिलाईचे,पुस्तक बांधणीचे प्रकार व साहित्य.
क)	जुन्या पुस्तकाची दुरुस्ती
ड)	पुस्तक बांधणीतील सजावटीच्या पद्धती,साहित्य, व उपयोग

Practical - I - कागदकाम वस्तु निर्मिती

प्रथम विद्यार्थ्यांना सर्व रेषांची माहिती. कागदाला घडी कशी घालावी , कलर कार्ड पुढे वगैरे कसे घडी करावे – कापावे वगैरे प्रकटीकलचे डेमॉन्स्ट्रेशन देवून मग विद्यार्थ्यांकडून प्रॅक्टीस करून घेणे.

अ) कागद काम व टाकावू वस्तूंपासून काही कलाकृती करून घेणे.

- १ टिशु पेपर पासून फुले बनविणे – गुलाब, झेंडू, अँस्टर, शेवंती व सुर्यमुखी
- २ कागदापासून शेवंती व पारिजातक हार
- ३ जपानी घडीच्या माळा (तोरणे) दोन प्रकारची
- ४ कागद घडीकामापासून – पक्षी, मासा, बोट, पेला, टेबल, टोपी बनविणे.
- ५ कातर काम – उदा. कंदील, बेल्ट, नाचणाऱ्या बाहुल्या, झाड शिडी वगैरे वा दोन प्रकारचे तारे.
- ६ कलर काडीपासून – घर, फर्निचर, लॅम्पशेड, फोल्डींग आल्बम डोळे फिरवणारा जोकर वगैरे.

पुढ्ठाकाम व पुस्तक बांधणी :-

- १ पाकिटे (एनव्हलोप) – दोन प्रकार
- २ फोटो फ्रेम
- ३ बॉक्स
- ४ पाकिटे डायरी (साध्या शिलाईची)
- ५ पीन कुशन
- ६ कॅलेंडर (टेबल)
- ७ सिंगल सेक्शन बुक.
- ८ एक्सरसाईज बुक (हाफ क्लॉथ)
- ९ पलावर पॉट (दोन प्रकार)
- १० ब्लॉटिंग पॅड (घडीचे)
- ११ एक्सरसाईज बुक (फुल क्लॉथ बाईडिंग)
- १२ पोर्टफोलिओ (घडीचा)
- १३ लॅम्पशेड (कोणतीही एक प्रकारची)
- १४ व्हाऊचर फाईल
- १५ लेटर रॅक
- १६ रेक्झीन कव्हर हॅन्डबॅग
- १७ फोटो आल्बम
- १८ जुनी पुस्तके रिपेअर करणे

सुचना :-

- १) वरील वस्तू शक्यतो हाताने बनविलेल्या मारबल (अभ्री) पासून सुशोभित करून घ्याव्या.
- २) काही वस्तू टाकावू वस्तूने पण सुशोभित कराव्या मात्र शक्यतो सौंदर्याचा लोप होवू देऊ नये.
- ३) कृती चित्रे व इतर लेखी कामासाठी शक्यतो वेगळी वही वापरावी.
- ४) वर्षभराच्या कामाच्या वस्तू (टर्मवर्क) व डायग्राम बुकसाठी 50 गुण आहेत. प्रत्येक वस्तूला दिलेल्या गुणाचे टाचण वेगळे ठेवावे. प्रत्येक वस्तूला 10 पैकी गुण देऊन त्याची नोंद ठेवावी.
- ५) शिलाईचे प्रकार – उदा. टेपशिवाय सिंगल टेप, डबल टेप, टेप सिंगल – डबल ट्रिबल सेक्शनच्या शिलाईची माहिती करून देवून प्रॅक्टिस प्रथम करून घेणे.

Practical - II - टाकाऊ वस्तू निर्मिती कलाकृती

टाकावू वस्तूपासून :-

- १ पुढ्ठ्याच्या निरनिराळ्या तुकड्यांपासून वॉल हॅंगिंग्ज.
- २ काड्यापेट्यापासून खुळखुळा, रेडिओ टेलिव्हिजनचे मॉडेल.
- ३ काड्यापेट्यांच्या काड्यांपासून चिकटवून पलावर पॉट फोटोफ्रेम तयार करणे.
- ४ काचेच्या रंगीत तुकड्यांपासून अगर तुटलेल्या बांगड्यांपासून पुढ्ठ्यावर चिकटवून काही छोट्या कलाकृती करणे.
- ५ थर्मोकोलच्या तुकड्यांपासून दोन ते तीन छोट्या कलाकृती करणे.

कागदकाम पुढ्ठाकाम व पुस्तक बांधणी प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

वर्गाला लागणारे साहित्य :

(एक) कायम स्वरूपाचे

१ कपाटे कुलपे	१६ पातेल (लहान व मोठे)
२ काचेची कपाटे (शोकेस)	१७ स्टिचींग मशीन
३ फ्रेम	१८ बटन फिटींग मशीन
४ फळा	१९ दाभण
५ टेबल खुर्ची	२० किलपस्
६ कात्री (लहान व मोठी)	२१ बादली
७ लोखंडी पट्ट्या	२२ प्रेस मशीन
८ सरसाचे भांडे	२३ कटींग मशीन
९ स्टोव्ह, गॅस	२४ फर्स्ट एड बॉक्स
१० चाकू, सुरी	२५ हातोड्य
११ आयलेट पंच	२६ करतवत
१२ पोकर	२७ गिरमीट
१३ पुढ्ठा कापण्याचा चाकू	२८ स्क्रु ड्रायव्हर
१४ कंपास पेट्या	२९ पक्कड, अंबूर
१५ पितळी वाटया	३० टोचे

(दोन) शिक्षकांसाठी लागणारे साहित्य :-

१ मोठी लाकडी कंपास पेटी
२ निरनिराळ्या प्रकारचे तक्ते
३ नमुन (प्रात्यक्षिक)
४ विविध प्रकारचे खडू
५ मासिके, पुस्तके, चित्रे (रंगीत साधी चित्रे)

(तीन) विद्यार्थ्यांसाठी लागणारे साहित्य :-

१ विविध प्रकारचे कागद	७ रंगपेट्या
२ पुढ्ठे कार्डशिट	८ रंगीत खडू
३ बाईडिंग क्लॉथ	९ आयलेट रिंग
४ रेक्झिन	१० ड्राईंग पिन्स
५ दोरे, सुई दाभण इ.	११ मैदा, डिक, सरस, फेव्हिकॉल,
६ खिळे	(चिकटविण्याची माध्यमे)

(चार) विद्यार्थ्यांनी आणावयाचे साहित्य :-

१ कात्री
२ कंपास पेटी
३ डिक घेण्यासाठी भांडे
४ हाताखाली धरावयाचा पुढ्ठा (लाकडी बोर्ड)
५ एक रुमाल
६ पोर्ट फोलिओ , नोटबुक इ.
७ टी - स्क्वेअर

*****